

DOSSIER

FEMINISME A L'AULA

**Activitats per a treballar
el feminisme i la sobirania alimentària
a les aules de Primària i Secundària**

INTRODUCCIÓ

Tota relació social està mediada per l'aprenentatge i la interiorització d'una cultura dominant en la qual el sexisme, el masclisme, el patriarcat, l'heteronormativitat, les identitats de gènere, etc., han format part de la nostra socialització –tant als espais formals com als informals. Per això, és important convèncer-nos que qualsevol intervenció educativa ha de tenir en compte aquesta realitat si pretén subvertir-la.

En el cas de l'educació formal, la **coeducació** és avui dia encara un repte pendent. Hi ha una creença generalitzada que la igualtat d'oportunitats, l'existència d'un mateix currículum per a nois i noies i la convivència física de tots dos en un mateix espai és sinònim, per se, d'educació no sexista.

No obstant això, només hem de fer un cop d'ull als llibres de text, al currículum, a les aules i als espais d'ús comú; només hem de aturar-nos a observar qui són els que posseeixen el lideratge, qui són els que fan ús de la paraula, quin tipus d'eleccions acadèmiques fan les unes i els altres per comprovar que alguna cosa important s'ha perdut pel camí. Seguim pensant que els processos d'ensenyament-aprenentatge poden ser neutres, que el saber i la cultura transmesa són monolítics, homogenis i determinats, que l'autoritat passa per la imposició... I així un llarg etcètera.

Però aquestes creences no casuals són el reflex del que passa fora de l'escola i formen part dels discursos dominants, no exempts d'interessos i intencionalment comunicats per a la seva reproducció. El món laboral, les relacions interpersonals, les relacions afectives, els mitjans de comunicació... estan impregnats de discursos i imatges profundament sexistes.

El(s) feminisme(s) sorgeix(en) com un moviment sociopolític que qüestiona els principis patriarcals i androcèntrics que han dominat les relacions socials, el coneixement i, a partir d'aquí, tota la producció humana (masculina) en totes les esferes de la vida.

D'aquesta crítica radical, sorgeixen les propostes que informaran la **pedagogia feminista i coeducativa** que ens sembla rellevant per a la seva aplicació en el marc escolar, com a part d'aquesta educació per a una ciutadania crítica, apoderada i transformadora. Per això posem en primer lloc la conscienciació, hem de "veure" el problema. Després, ajudar-nos de diagnòstics precisos, posar en marxa estratègies coeducatives, visibilitzar i denunciar les desigualtats, combatre l'androcentrisme, apoderar les noies, conèixer les lluites feministes i posar en valor el paper de tantes dones i organitzacions a favor de l'equitat. No hi ha receptes, però sí moltes experiències de les quals aprendre i moltes estratègies per crear.

Amb aquest dossier des de **Justícia Alimentària** volem fer una proposta d'activitats que es puguin treballar tant al segon i tercer cicle de Primària com a Secundària i Batxillerat. L'objectiu que ens proposem és plantejar una sèrie de temàtiques, que considerem fonamentals, per tal d'entendre els reptes socials als quals ens enfrontem a l'hora de construir un món lliure de masclisme. Així doncs, en aquest dossier trobareu set activitats en les quals relacionem el sistema patriarcal amb la sobirania alimentària (món rural, anuncis de publicitat alimentària, ètica de les cures...) i obrim escletxes per a la construcció d'una educació feminista.

ÍNDEX

Activitat 1 Tanca els ulls i imagina una persona.....	4
Activitat 2 Què és l'economia?.....	6
Activitat 3 Economia productiva vs. economia reproductiva.....	7
Activitat 4 Dinàmica jerarquitzaació de tasques.....	8
Activitat 5 Estereotips de gènere en la publicitat alimentària.....	9
Activitat 6 Dona i sobirania alimentària.....	11
Activitat 7 Arxiu de les invisibles.....	13
Annexos	14
Per aprendre més	18

ACTIVITAT 1: Tanca els ulls i imagina una persona...

Objectiu: identificar els prejudicis de l'alumnat sobre les concepcions de les persones. Amb aquesta activitat volem evidenciar que hi ha grups de població invisibilitzats en les representacions culturals i, en conseqüència, que es troben fora del nostre imaginari. Per això, considerem necessari traure a la llum les representacions estereotipades que portem dins i procurar que l'alumnat pugui reconèixer la complexitat de la realitat social que ens envolta.

Desenvolupament: eixim amb el grup a un espai obert i ens distribuïm en una fila, totes les persones mirant cap al mateix punt. Demanem a l'alumnat que tanque els ulls i imagine algú que es troba pel carrer un dia qualsevol. Fem les següents indicacions: pensa en la vida d'eixa persona, on viu, amb qui, quines són les activitats que sol fer cada dia... Deixem uns minuts perquè pensin bé en les característiques que té eixa persona.

Seguidament, direm una sèrie de característiques, cada persona ha de donar un pas al front si la característica que hem enunciat és una de les que té la persona que ha imaginat.

Reflexió: Quan acabem d'enunciar les frases, el més habitual és que la major part del grup haja quedat darrere, molt poques persones hauran avançat. Ja que les característiques que hem enunciat no solen ser característiques que identifiquem quan pensem en una persona qualsevol.

A continuació trobareu les **preguntes** que hem d'enunciar per a realitzar l'activitat:

Quantes persones han pensat que eixa persona era una dona?

Quantes persones han pensat que eixa persona no tenia estudis?

Quantes persones han pensat que eixa persona no sabia llegir ni escriure?

Quantes persones han pensat que eixa persona no té una casa en propietat?

Quantes persones han pensat que eixa persona té problemes econòmics?

Quantes persones han pensat que eixa persona no estava anant a treballar?

Quantes persones han pensat que eixa persona viu en un poble?

Quantes persones han pensat que eixa persona no era blanca?

Quantes persones han pensat que eixa persona tenia fills?

Quantes persones han pensat que eixa persona era musulmana?

Quantes persones han pensat que eixa persona no era d'Espanya?

Quantes persones han pensat que eixa persona tenia una discapacitat?

ACTIVITAT 2: Què és l'economia?

Objectiu: conèixer quines són les percepcions de l'alumnat sobre el concepte d'economia.

Desenvolupament: iniciem l'activitat fent una pluja d'idees en la qual preguntarem a l'alumnat 'Què és l'economia?'. Quan l'alumnat haja respost a la pregunta amb algunes definicions, passem a donar la definició del diccionari:

Segons *Economipedia* la definició d'economia és: "l'economia és una ciència social que estudia la manera d'administrar els recursos disponibles per a satisfer les necessitats humanes". L'etimologia de la paraula economia és: del grec οίκος - "casa" νέμομαι - administració.

A partir de les respostes que vaja fent l'alumnat podem seguir llançant preguntes com:

Penseu que allò que forma l'economia té a veure sols en els diners?

Seria possible viure sense economia?

Penseu que les tasques de la llar són economia?

Si penseu en una cosa que represente el concepte 'economia' què seria?

Reflexions que pot fer el professorat a l'aula:

Reflexió 1: alguna vegada vos heu preguntat què passaria si no hi haguera ningú que netejara la casa, escurara els plats i la roba, cuinara, tirara el fem, ens cuidara quan érem més xicotets o quan siguem majors o que ens atenguera quan estiguérem malalts? Podríem anar a l'institut o a jugar al futbol o al bàsquet si no tinguérem part o totes les qüestions anteriors resoltes?

Reflexió Primària 2: per tant, podem veure que hi ha dos tipus de treball, el treball remunerat, un treball que fem i ens paguen i un altre treball no remunerat, en el qual no ens paguen per fer-lo. Per exemple, anar a fer de cambrer a un bar és un treball remunerat; en canvi, anar a fer la compra és un treball no remunerat.

Reflexió Secundària 2: per tant, podem veure que hi ha dos tipus d'economia, una economia relacionada amb el treball remunerat (quan ens paguen per fer una tasca) aquesta economia s'anomena economia productiva. Hi ha un altre tipus d'economia, la que està relacionada amb el treball no remunerat (les tasques que fem i no ens paguen) aquesta s'anomena economia reproductiva.

ACTIVITAT 3: Economia productiva vs. reproductiva

Objectiu: reflexionar sobre què significa al concepte 'economia' i quina importància té en les nostres vides. Visibilitzar l'economia invisible sobre la que se sustenten les nostres vides a través del treball reproductiu.

Desenvolupament: demanem a l'alumnat que imagine una persona que conega desenvolupant una activitat relacionada amb l'economia/treball productiu i una altra activitat relacionada amb l'economia/treball reproductiu.

El més habitual és que l'alumnat dibuixi un home desenvolupant una activitat relacionada amb l'economia productiva i una dona desenvolupant una activitat relacionada amb l'economia reproductiva. En el cas que no siga així, potser que l'alumne/a s'haja autocorregit, és a dir, que desenvolupi un dibuix a partir de la idea "d'allò que creu que és més igualitari", però no represente la realitat del seu voltant. En aquest últim cas és important reflexionar sobre la societat a la qual ens agradaria arribar i la realitat de desigualtat en la qual vivim. Per fer-ho preguntarem a l'alumnat per què ha fet eixes representacions.

Per ampliar: després de fer els dibuixos podem fer una sèrie de preguntes per aprofundir en altres estereotips:

Quantes de les persones que heu dibuixat es troben en el món rural?

Quantes de les persones que heu dibuixat no són blanques?

Quantes de les persones que heu dibuixat són europees?

Quantes persones de les que heu dibuixat tenen més de 65 anys?

Quantes persones de les que heu dibuixat tenen alguna discapacitat?

Quantes de les persones de les que heu dibuixat són infants?

Reflexions que pot fer el professorat a l'aula:

Habitualment quan ens diuen que pensem en una persona, solem pensar en una persona adulta jove, sense cap malaltia, de classe mitjana, heterosexual i Europea. És important treballar la diversitat a l'aula, que l'alumnat entenga que hi ha una diversitat de perfils que es troben invisibilitzats. Per això aquestes preguntes són importants per qüestionar les idees prèvies de l'alumnat.

ACTIVITAT 4: Jerarquització de tasques

Objectiu: amb aquesta activitat volem fer visible el treball reproductiu, incidint en el seu caire feminitzat i invisibilitzat. A més, a través de l'activitat l'alumnat s'adonarà de la importància que té el treball de cures per a la nostra supervivència i benestar emocional.

Desenvolupament: es divideix la classe en 4 grups i es reparteixen una sèrie de targetes (annex) en la qual apareixen tasques que desenvolupem les persones en la nostra vida quotidiana. Cada grup haurà d'organitzar les tasques que hem repartit amb un criteri diferent:

1ª classificació: Dalt es posen les activitats més remunerades i baix les menys remunerades a l'economia capitalista actual.

2ª classificació: Dalt es posen les activitats que més mal fan a la natura i baix les que menys en fan.

3ª classificació: Dalt es posen les activitats que més felicitat ens aporten i baix les que menys.

4ª classificació: Dalt es posen les activitats que més feminitzades estan i baix les que estan més masculinitzades.

Reflexions que pot fer el professorat a l'aula:

Reflexió 1: després de fer la classificació observem que les activitats menys remunerades són les que menys mal fan a la natura, són les que aporten més felicitat i les que estan més feminitzades. En canvi les activitats més remunerades són les que fan més mal a la natura, les que menys felicitat aporten i les que estan més masculinitzades.

Reflexió 2: aquesta activitat ens ajuda a entendre els pilars sobre els que s'assenta la columna vertebral dels ecofeminismes: 1) Som éssers ecodependents (depenem de la natura) i 2) som éssers interdependents (depenem de les altres persones. Aquesta interdependència es veu molt clara en els extrems de la vida: què li passaria a un ancià que no es pot moure si no hi haguera alguna persona que el cuidara? O que li passaria a una xiqueta de bolquers si la deixarem una setmana dintre d'una habitació sola?

Anunci "Kellogg's Special K"

Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=brv15cLffLk>

Anunci "Vitalinea"

Enllaç: https://www.youtube.com/watch?v=tjdbK_kOINM

ACTIVITAT 6: Dona i sobirania alimentària

Objectiu: visibilitzar el paper de les dones en el món rural, reflexionar al voltant de la importància que té la conservació de la vida en els pobles per a la societat. Entendre les necessitats de les dones rurals en un context global d'enfortiment de la vida urbana.

Desenvolupament: proposem tres vídeos, podeu escollir-ne un per visualitzar-lo a l'aula. El primer, 'Rural y mujer en cinco voces', consisteix en un relat a través de l'entrevista de cinc dones joves que han decidit quedar-se al poble per a desenvolupar la seua vida. El segon, 'Rural es feminista', és un curt que explica la vinculació del món rural amb el moviment feminista. Aquests dos primers vídeos considerem que són adequats per al segon i tercer cicle de Primària i també per a Secundària.

El tercer, 'Mujer y soberanía alimentaria', és una entrevista a Esther Vivas en el programa 'Para todos La 2', en la qual ens parla del paper de les dones en el sistema alimentari, fent especial èmfasi en la situació del sud global. Considerem que aquesta entrevista és més adequada per al segon cicle de Secundària i Batxillerat.

Títol: Rural y mujer en cinco voces

Direcció: Bea Fadón i Sonia Slutzki

Durada: 29 min.

Nivell: Segon cicle de Primària i Secundària

Sinopsi: 'Rural y mujer en cinco voces' és una actuació que forma part del projecte "Mujeres rurales protagonistas de la pervivencia de sus comunidades", realitzat per l'ONGD Paisaje, Ecología y Género amb finançament de la Diputació de Càceres.

Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=ioE7otHlto4>

Possibles preguntes per al debat: Per què els agrada viure al poble a les dones que apareixen en el documental? Quins oficis desenvolupen? Quins problemes hi ha quan als pobles deixa de viure gent? T'agradaria viure i treballar en un poble quan sigues una persona adulta?

Títol: Rural es feminista

Direcció: Sara Brun Moreno y Xavi Berraondo

Durada: 7 min

Nivell: Primària

Sinopsi: Carmen, una octogenària, visita cada dia el seu marit en el cementeri però hui té una cosa molt important a explicar-li: s'ha fet feminista. A través de les explicacions que dona la protagonista al seu marit sobre la seua decisió anirem veient les diferents situacions en les quals es troben les dones als pobles. Coneixerem Lorda, per exemple, que per fi ha pogut posar al seu nom les terres que ella mateixa treballa; o a Silvia que és grangera perquè ella és la que porta la granja no perquè és la dona d'un granger. Rural és feminista ha sigut rodat en la Vall de l'Aragó de Navarra, concretament als pobles de Carcastillo, Santacara, Mélida, Murillo el Fruit i Figarol i ha comptat amb la participació dels habitants d'aquests pobles.

Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=EbY4TVd4mTs&t=338s>

Possibles preguntes per al debat: Què significa feminisme? Quins exemples de treballs posa Carmen que ara fan les dones? Què significa tindre 'càrrega mental'? Per què diu Carmen que ' els pobles no són una postal, sinó que són els que abasteixen a la resta d'oxigen i aliment?'

Títol: Mujer y soberanía alimentaria.
Entrevista a Esther Vivas

Programa: Para todos La 2 RTVE

Durada: 13 min.

Nivell: 2n cicle de Secundària i Batxillerat

Sinopsi: Sabies que les dones produeixen més de la meitat dels aliments del planeta i que, no obstant això, són les més afectades per la fam? El model actual d'agricultura industrial i intensiva no sols fa malbé terriblement al medi ambient sinó que acaba amb la diversitat de cultius i té un impacte molt negatiu amb les dones que són les que majoritàriament llauen la terra. Entrevista a Esther Vivas, investigadora i membre del Centre d'Estudis sobre els Moviments Socials de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona.

Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=8GQr15-EKh4>

Possibles preguntes per al debat: Què vol dir 'feminització del treball'? Què significa que les dones tinguen una 'doble càrrega laboral', creus que això passa a la teua família? Com han carregat les dones l'impacte de les retallades? Què significa funcionar amb una 'lògica patriarcal'? En què consisteix la sobirania alimentària? Segons Esther Vivas, quin tipus d'agricultura es promou actualment? Quins són els problemes d'aquesta agricultura? Sabries dir per què les dones desenvolupen un 'treball invisible'?

ACTIVITAT 7: Arxiu de les invisibles

Objectiu: donar visibilitat al paper de les dones majors properes a l'alumnat (mares, àvies, ties, amigues). Investigar sobre quina ha sigut la seua vida i crear una història pròpia a partir del seu testimoni.

Desenvolupament: l'alumnat haurà de fer un treball previ a casa, en el qual pensarà en una dona del seu voltant, de la qual li agradaria escriure una breu història de la seua vida. Seguidament haurà d'entrevistar-se amb ella i redactar, en un full A4, la història de vida de la dona que haja escollit (a l'annex 3.3 trobareu preguntes per guiar la història) i adjuntarà una fotografia de l'alumne o alumna amb la dona que haja triat.

Quan l'alumnat haja realitzat la tasca, la portarà a l'aula i compartirà la història de la dona que haja triat amb la resta de la classe. Finalment, es recopilaran totes les històries en un arxiu que es quedarà a la classe perquè tothom pugui consultar-lo.

ANNEX 1: Fitxes jerarquització de tasques

SECUNDÀRIA	PRIMÀRIA
Preparar el menjar (a la família)	Preparar el menjar (a la família)
Fer missatgeria amb bicicleta	Repartir cartes amb bicicleta
Netejar una casa	Netejar una casa
Atendre un bebè de tres mesos	Cuidar a un bebè de tres mesos
Vendre televisions	Vendre televisions
Crear una base de dades	Crear un joc d'ordinador/mòbil/tableta
Ser YouTuber	Ser Youtuber
Ser gerent d'una empresa de telefonia mòbil	Treballar en una empresa molt gran que té treballadors per tot el món
Vendre carn	Treballar en un banc
Cantar	Cantar

Parlar amb la tutora de la filla

Pilotar un avió de Ryanair

Participar en un moviment social de lluita
contra l'especulació

Intervenir en un conflicte familiar

Plantar creïlles en agricultura industrial

Teixir roba d'abric a casa per a la família

Fer voluntariat en un menjador social

Consolar una persona que està trista

Fer els llits

Tenir cura d'una persona malalta

Dirigir una empresa de construcció
d'habitatges de luxe

Ser cirurgià cardiovascular

Parlar amb la tutora de la filla

Pilotar un avió de Ryanair

Reclamar els teus drets davant d'una
injustícia

Evitar una discussió entre amigues/amics

Conduir un camió

Fer una bufanda a casa

Fer voluntariat en un menjador social

Consolar una persona que està trista

Fer els llits

Tenir cura d'una persona malalta

Dirigir una empresa de menjar ràpid

Ser metge o metgessa

ANNEX 2: Fitxa anàlisi de publicitat

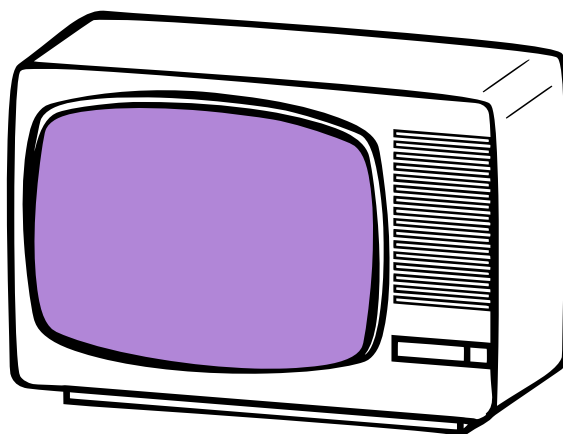
Grup:

Quina marca s'anuncia?

A qui va dirigit l'anunci?

Com són les dones que apareixen?

Com ens intenta convèncer per a què comprem el producte?

ANNEX 3: Preguntes per a guiar l'elaboració de la història de vida

Com s'anomena la dona que has escollit?

En quin any va nàixer?

Es va encarregar de cuidar a algú en la seua infantesa? S'encarregava de les tasques de la llar quan era xicoteta i jove?

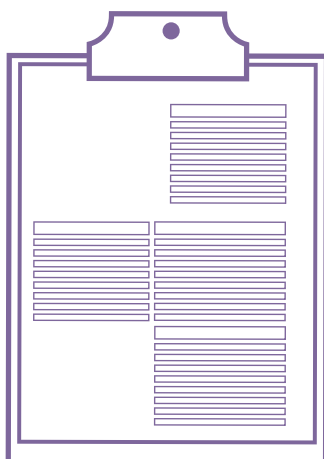
Com era el menjar que es cuinava en sa casa quan era jove?

Fins a quina edat va estudiar?

Va treballar fora de casa? Li agradava?

Quines són les seues aficions?

Quin desig demanaria per al futur de les noves generacions?

PER APRENDRE MÉS

ECOFEMINISME

L'ecofeminisme és un corrent de pensament i moviment activista social que destaca les importants relacions existents entre la subordinació de les dones i altres grups socials no privilegiats, i l'explotació del món viu no humà. El concepte va ser elaborat per Françoise d'Eaubonne al 1974. Els ecofeminismes parteixen d'una visió del món que considera que els éssers humans som alhora éssers socials i biològics, sociodepenents i ecodepenents, que es desenvolupen i operen en contextos socials i ecològics particulars. Per a l'ecofeminisme, el patriarcat no només condiona i sotmet als cossos, ments i vides de dones i homes, sinó que també sotmet els altres éssers vius, la natura no humana.

Font: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Ecofeminisme>

SOBIRANIA ALIMENTÀRIA

La sobirania alimentària és, com estableix Vía Campesina, “el dret dels pobles a aliments nutritius i culturalment adequats, accessibles, produïts de manera sostenible i ecològica, i el seu dret a decidir el seu propi sistema alimentari i productiu”.

TREBALL REPRODUCTIU O TREBALL DE LA REPRODUCCIÓ

A vegades assimilable al treball de cures, en sociologia, demografia i economia, també usat en estudis feministes i economia marxista en relació amb la desigualtat de gènere, es refereix tant al treball necessari per a la reproducció humana realitzat per la dona al llarg de la història, embaràs, enllumenament, lactància, com al conjunt d'atencions i cures necessàries per al sosteniment de la vida i la supervivència humana: alimentació, cures físiques i sanitàries, educació, formació, relacions socials, suport afectiu i psicològic, manteniment dels espais i béns domèstics. El treball reproductiu ha sigut històricament sobrecarregat en la dona.

Font: https://es.wikipedia.org/wiki/Trabajo_reproductivo

ÈTICA DE LES CURES

L'ètica de la cura qüestiona la base de les societats capitalistes en les quals l'intercanvi és de valors idèntics: "tant em dones, tant et done". Si s'aplica la responsabilitat, l'intercanvi no és exacte, depèn del que cadascú necessita. La corresponsabilitat ha d'existir entre homes i dones i en tots els àmbits: la família, l'amistat, l'amor, la política i les relacions socials. El feminisme defensa l'ètica de la cura, però no sols per a les dones. L'ètica de la cura ha de ser universal. L'ètica de la cura és la responsabilitat. Com que la societat no és un conjunt d'individus sols, els éssers humans formem part d'una xarxa de relacions, depenem els uns dels altres.

Font: <http://nuriavarela.com/la-etica-del-cuidado/>

ROLS DE GÈNERE

Els rols de gènere expressen el comportament que, en una societat concreta, s'espera d'una persona per raó del seu sexe. Per exemple, un dels rols assignats tradicionalment als homes és el de ser responsables de les activitats productives i les activitats de representació política. Per altra banda, un dels rols assignats tradicionalment a les dones és tenir cura de les persones dependents (xicalla i individus d'edat avançada), el manteniment de la llar, a banda de ser la responsable de les relacions afectives.

Font: www.cdp.udl.cat/tallers/index.php/ca/estereotips-i-rols-de-genero/introduccio

FEMINISME

Moviment polític i social que denuncia la submissió de les dones als homes causada pel patriarcat i promou l'alliberament i l'apoderament (augment de la fortalesa i confiança) de les dones per a trencar aquesta opressió. Té per conseqüència l'equiparació de drets entre tots dos sexes.

Font: www.vilaweb.cat/noticies/que-es-la-sororitat-un-diccionari-feminista/

YAYO HERRERO

Yayo Herrero López és una antropòloga, enginyera, professora i activista ecofeminista espanyola. És una de les investigadores més influents en l'àmbit ecofeminista i ecosocialista a nivell europeu. És llicenciada en Antropologia Social i Cultural, Enginyera Tècnica Agrícola, diplomada en Educació social i DEA en Ciències de l'Educació. Ha estat coordinadora estatal d'Ecologistes en Acció i ha participat en nombroses iniciatives socials sobre promoció dels Drets Humans i ecologia social. Actualment és professora de la Universitat Nacional d'Educació a Distància i directora general de la Fundación Hogar del Empleado (FUHEM), entidad que promou la justícia social, la profundització de la democràcia i la sostenibilitat ambiental mitjançant l'educació i el treball en temes ecosocials.

Col·labora habitualment amb diversos mitjans de comunicació. La recerca de Yayo Herrero se centra en la crisi ecològica actual derivada del model de desenvolupament i producció capitalista. En aquest sentit, sosté que el propi capitalisme no pot existir sense que existeixi creixement econòmic, però que en un món físic que té límits, un creixement indefinit és impossible. A més, sosté que en aquest model econòmic prevalen els treballs superflus, mentre que els treballs que fan possible el manteniment de la vida humana, com la producció agrícola o el treball reproductiu, estan completament precaritzats o directament exclosos de tota remuneració. Herrero proposa una transició cap a un model econòmic diferent, que tingui en compte la inclusió social de totes les persones i sigui compatible amb la capacitat de regeneració de la naturalesa.

Font: http://es.wikipedia.org/wiki/Yayo_Herrero

ESTHER VIVAS

Periodista especialitzada en anàlisi política i social, maternitats i feminisme, i polítiques agroalimentàries i consum crític. Llicenciada en Periodisme i màster en Sociologia. És autora d'una desena de llibres. Les seves darreres obres són *Mama desobedient. Una mirada feminista a la maternitat* (2019, Ara Llibres) i *El negocio de la comida. ¿Quién controla nuestra alimentación?* (2014, Barcelona: Icaria editorial).

Escriu regularment a *El Periódico* i a la revista *Opcions*. Participa a les tertúlies de televisió del *Més 324*, *Vespre 24*, *El Debat de La 1* i *Bàsics Betevé*; i a les tertúlies radiofòniques de Catalunya nit a Catalunya Ràdio i *El matí* a Ràdio 4. És professora del Màster d'Agricultura Ecològica de la Universitat de Barcelona i del Màster en Desenvolupament i Cooperació de la Universitat Ramon Llull. És membre del consell assessor de la revista *Viento Sur*, i va ser guardonada amb el premi *Biocultura 2015* al periodisme compromès amb el medi ambient.

Font: <https://esthervivas.com/>

Dossier elaborat per:

Esta publicació ha sigut realitzada amb el suport financer de la Generalitat Valenciana. El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de Justícia Alimentària i no reflexa necessàriament l'opinió de la Generalitat Valenciana.

Finançat per:

València, Maig 2020